

POLAGANJE IN ZAVEZOVANJE PEČ NA SLOVENSKEM

dr. Bojan Knific

Kranj, 26. 3. 2011

VSEBINA

- Kronološki pregled nošenja peč na Slovenskem
- Načini zavezovanja peč
 - historičen pregled
 - vpogled v prostor
- Razvoj petelinčkove vezave

O PEČI

- Peča, aptah, hauptuh, adra, fecov ...
- Najstarejše pokrivalo na Slovenskem
- Najsplošneje razširjeno pokrivalo na Slovenskem
- OSNOVA:
- Pravokoten (“kvadraten”) kos platna ali bombažnega blaga, položen ali zavezan na glavi

OBLIKE, VELIKOST, OKRASJE

- Pravokotnik / kvadrat / trikotnik
- 60x60 do 150x150 cm
- Ročna izdelava
 - a) Neokrašena
 - b) Okrašena
 - Z vezenino
 - S čipko

VEZENINA

- Bela / zelo izjemoma drugobarvna
- En vogal / izjemoma dva
- Ažur / vezen rob

- Roža + burdura
- Skromna roža – bogata burdura
- Bogata roža – skromna bordura (ali brez nje)

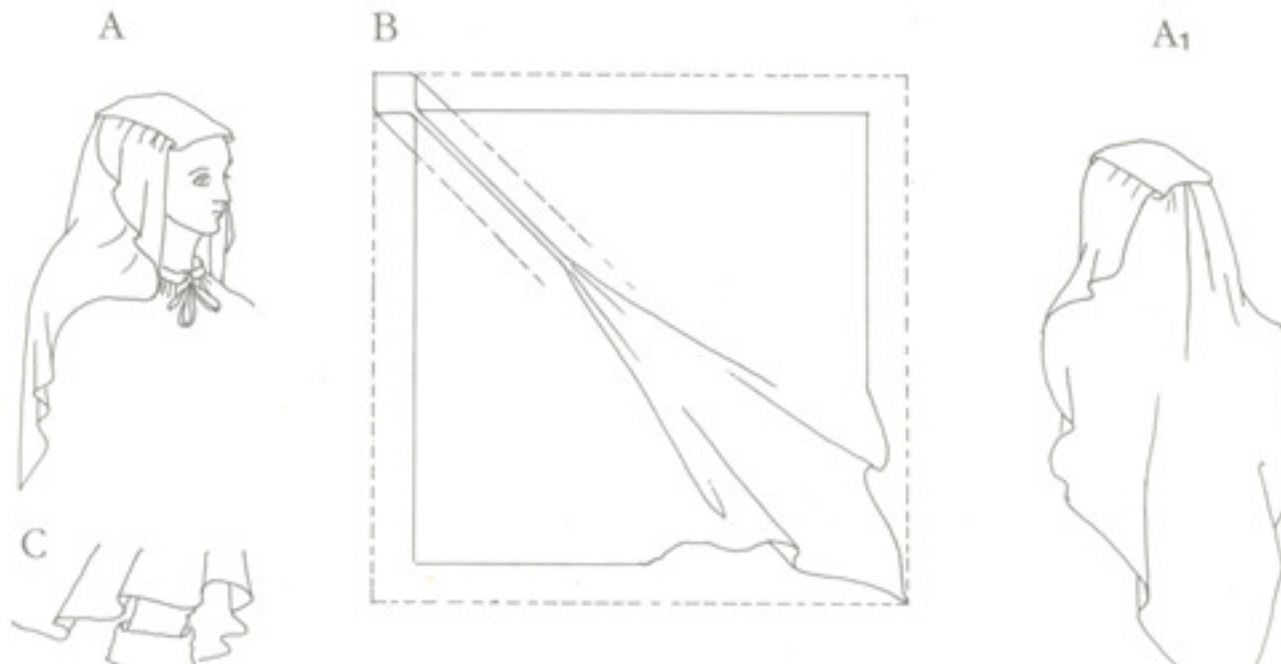
- Na prostor vezane tipike???

HISTORIČEN PREGLED

17. stoletje

- Valvasor: različice v prostoru
- Iskanje posebnosti
- Iskanje pokrajinskosti
- Turbanasto zavijanje peč; gubanje in polaganje

18. stoletje

- Razcvet avb s številnimi različicami
- Prvo “zamiranje” peč?
- “Napredna” območja

18. stoletje

19. stoletje

DELITEV NA:

- **Alpsko oblačilno območje** (peča in druga pokrivala)
- **Panonsko oblačilno območje** (peča in druga pokrivala)
- **Meditersansko oblačilno območje** (peča)

- Nošenje več pokrival hkrati
- Pražnje/vsakdanje

19. stoletje

DRUŽBENE NORME:

- Zakritost telesa
- Grešnost?
- Sakralno/profano?
- Pravilo/praksa?
- Poletje/zima?
- **Večplastnost oblačenja** (greje, hladi ... služi družbenim normam)

Zavezovanje (oz. polaganje) peče v 1. polovici in sredi 19. stoletja

(Kamnik 1948/49)

Zavezovanje (oz. polaganje) peče v 1. polovici in sredi 19. stoletja

(Begunje na Gorenjskem, ok. 1830)

Zavezovanje (oz. polaganje) peče v 1. polovici in sredi 19. stoletja

(Kmetje in meščani na Šmarni gori, ok. 1840)

Primorska

Bela krajina

Notranjska

Štajerska

Dolenjska, Prekmurje, Koroška

Drugi načini zavezovanja (oz. polaganja) peč v 1. polovici in sredi 19. stoletja

Drugi načini zavezovanja (oz. polaganja)
peč v 1. polovici in sredi 19. stoletja

Nošenje več pokrival hkrati
(1. polovica 19. stoletja)

Nošenje več pokrival hkrati (1. polovica 19. stoletja)

Nošenje več pokrival hkrati
(1. polovica 19. stoletja)

Pot k petelinčkovi vezavi

- Osnova: 1. polovica 19. stoletja
- Križanje na zatilju
- Velikost peč (starejše 110x110, kasneje tudi 145x145 – brez čipk); velikost glave?
- Dodajanje čipk
- Platnena vezava blaga; til + široke čipke
- Sprva zelo slovesno praznje oblačenje – kasneje pripadnostno kostumiranje

Goldenstein, 1838

Langus, Šmarna gora, 1846/47

Langus, Šmarna gora, 1846/47

Stroj, kmetica
iz okolice
Ljubljane,
1853

Stroj,
Marija
Stare,
1857

2. polovica 19. stoletja

2. polovica 19. stoletja

Nadaljnji razvoj

Nadaljnji razvoj

Nadaljnji razvoj

Vaška okolja

Kam sodi petelinčkova vezava?

Zgodnejše različice:

- pričevanja s 1. polovice in srede 19. stoletja

Visoka petelinčkova vezava:

- “črna noša”
- “gorenjska narodna noša”
- pričevanja s konca 19. stoletja (fotografije, na katerih so ženske brez pokrival)

Primeri

Primeri

Primeri

Primeri

Primeri

Primeri

Primeri

Primeri

Primeri

DANES

Populariziranje izdelovanja peč:

- Vezenje
- Ažur
- Čipke

Vzdrževanje in zavezovanje peč:

- Časovna (razvojna) ustreznost
- Funkcijska ustreznost
- Različnost